

Sorundanet Nynäshamns kommunparti

Trapezia AB
Kammakargatan 48
111 60 Stockholm
Tel: +46 8 87 27 39
info@trapezia.se

Västerby 2019-12-20

Yttrande över samråd angående JEM-WE planer att ansöka om inert-deponi på fastigheten Torp 14:1 vid Grödby tätort

Sammanfattning

Vi anser inte att en inert-deponi på fastigheten Torp 14:1 vid Grödby bör anläggas. Delar av massorna kan anses som bortskaffande av avfall och deponin kommer att tillståndsprövas enligt Miljöbalken. Anläggandet av en inert-deponi med ca 20 miljoner ton vid Torp 14:1 får betydande miljökonsekvenser, framförallt p.g.a. osäkerheten kring långtidseffekter av inert avfall i anslutning till vattenskyddsområdet Gorran, primär- och sekundärzon och en försämrad boende- och skolmiljö längs väg 540 med betydligt ökade olycksrisker, ökade utsläpp av avgaser och ökat buller. Till detta kommer betydande olägenheter för boende i närområdet med buller från bergkross, siktar, bandtraktorer och omfattande lastbilstrafik med 30-50 beräknade passager per timme.

Bakgrund

En ny översiktsplan antogs i kommunfullmäktige den 17 oktober 2012. I översiktsplanen beskrivs Grödby, som är en tätort med strategiskt läge. Det finns ett stort intresse att utveckla tätorten, enligt översiktsplanen. I översiktsplanen beskrivs Grödby som ett delat samhälle utan egentligt centrum. Sambandet mellan de olika delarna av Grödby behöver förstärkas, och en mer levande ort med bärkraftigt centrum behöver skapas. Översiktsplanen anger också att bostäder och verksamheter ska finnas sida vid sida. Byggnader av varierande ålder, med olika ägandeformer och skiftande funktioner ska kombineras. Nya byggnader ska vara avtryck av sin egen tid och kan mycket väl vara moderna i sitt uttryck, men samtidigt ansluta till befintlig bebyggelse genom anpassning av skalan. Efter det att Översiktsplanen antogs har det tillkommit flera detalplaner som gör det direkt olämpligt att anlägga denna deponi i nära anslutning till befintliga och planerade bostäder.

Enligt samrådshandlingarna, avser bolaget att ta emot och lägga upp massor med upptagningsområde från hela Södertörn. Sammanlagt 20 miljoner ton massor kommer att tas emot.

Sorundanet Nynäshamns kommunparti

Västerby byväg 1, 137 94 NORRA SORUNDA

Tel 0708-92 17 50, kontakt@sorundanet.se

Vårt yttrande

Vi företräder närboende till området där tänkt deponi ska uppföras och har med detta möjlighet att lämna synpunkter på rubricerad handling. Vi har valt att disponera yttrandet så att vi först redogör för vissa övergripande synpunkter följt av mer detaljerade synpunkter

Övergripande synpunkter

Kort tid för samråd

Tiden för samråd är kort. Det är i det närmaste omöjligt för kommuninvånare som arbetar att läsa in, analysera, diskutera, samordna och inkomma med synpunkter inom given tidsram. Vår bedömning är att tiden för samråd i detta ärende behöver vara tre månader.

Ett väl genomfört samråd förbättrar

Vi menar att ett väl genomfört samråd ger berörda parter en möjlighet att förbättra det som samrådet gäller. Ju fler förbättringsförslag och ju mer genomtänkta dessa är, desto större är möjligheterna till en lyckad lösning. Vi menar att JEM-WE kan gå miste om värdefull information och förbättringar som ett väl genomfört samråd kan tänkas ge.

Detaljerade synpunkter

Massor

När vi inte i dagsläget vet var massorna kommer ifrån, kan vi inte yttra oss om innehållet i dessa. Slutlig höjd på deponin inklusive deponitäckning planeras till ca + 70m. Är detta höjd över befintlig marknivå eller är det plushöjd (höjd över havet)? Det har en stor betydelse för naturupplevelsen i området.

För att uppnå syftet med en deponi, behöver avfallet vara känt i fråga om sammansättning, lakbarhet och övriga egenskaper i sådan utsträckning att styrning till rätt deponiklass kan ske med tillräckligt miljöskydd kan ske. Vad vi kan se i samrådshandlingen, framgår inte massornas ursprung. Det har framkommit att det finns sulfidjordar i Kalvö industriområde och risker finns att det förekommer på andra ställen i Nynäshamns kommun. Det förekommer även sulfidjordar i Huddinge, Vaxholm, Haninge vad vi känner till. Dessa massor är inte godkända att lägga på deponi intill ett skyddsområde även om det är sekundärområde för en vattentäkt. Både primär och sekundär område består av isälvsavlagringar i ytskiktet på en grusås.

Vi kräver att en utredning av jord och bergkross genomförs för de massor, som ska fraktas från Norvik i Nynäshamn. Hur har man tänkt lösa utlakningen av kväve från bergkrossen? Om inte utlakningen av kväve tas om hand kommer det att rinna ner i vattendrag efterhand och med övergödning och påverkan av vattentäkten Gorrans som följd av detta.

Vattenskyddsområde

Vi frågar oss om det planerade vattenskyddsområdet Gorrans primärområde, som kommer att ligga i kanten till den planerade deponin och i det sekundära området, kan få ett tillfredsställande långsiktigt framtida skydd med så stora massor som 20 miljoner ton bergmassor och avfall med okänt ursprung. Kan man lita på att utövaren tar prover på alla massor som ska deponeras?

Transporter

Det förekommer olika uppgifter från bolaget angående antalet fordonspassager. Antalet lastbilstransporter måste därför utredas närmare. Enligt våra uträkningar kan ett 500-tal, 30 ton tunga lastbilstransporter komma att passera genom Sorundas bostadsområden varje dygn. Detta har vi har beräknat till ca 30 - 50 per timme, vilket motsvarar trafik som på E4:an på vägar som inte på något sätt är avsedda för detta. Dessutom ska massor hämtas i och med att det är en mellanlagring. Detta gör att det blir ännu fler fordonspassager och att dessa ska multipliceras med två, eftersom lastbilen först ska åka dit för att hämta och sedan därifrån med massorna.

Transporter till anläggningen planeras vardagar 06-18, vilket sammanfaller med de tider då föräldrar skjutsar eller går med sina barn till och från förskolan och skolan samt då eleverna går till och från skolan. Detta leder naturligtvis till stora miljöproblem för de kringboende i Grödby men också i alla övriga samhällen i Sorunda, som de mycket tunga transporter till och från deponin kommer att passera. Genom Grödby är vägen smal och det är många barn som går till och från busshållplatsen på Sorundavägen. Om upptagningsområdet är hela Södertörn är det troligt att transporter norrifrån kommer att gå via Segersäng väg 546 och genom Grödby. Detta är klart olämpligt, eftersom vägen går igenom Segersängs by och i övrigt är så smal så det är svårt för större fordon att mötas.

Emissioner av buller och avgaser

Det är nödvändigt att en beskrivning genomförs av bullernivåer från en högt placerad bandtraktor och bullrets utbredning runt den tänkta deponin. Krossning av 500 000 ton inkört berg eller annat grusmaterial per år, mottagande av och krossning av 50 000 ton asfalt och 50 000 ton betong, vilket totalt blir 600 000 ton som ska krossas per år. Det är oklart hur detta kommer att upplevas i verkligheten av de boende.

En tung lastbil för transporter av jordmassor har en bränsleförbrukning i bästa fall kring 5 liter diesel per mil vilket är ca tio gånger mer än en personbil. Avgaserna från 20 lastbilar motsvarar alltså avgaserna från 200 personbilar. Tung lastbilar avger dessutom avsevärt mer buller och i synnerhet mer lågfrekvent buller än personbilar.

Trafiksäkerhet

Väg 540, Sorundavägen, har idag nedsatt hastighet i flera kilometer bl.a. pga. att två skolor, fritidshem och förskola med totalt ungefär 500 barn ligger i direkt anslutning till vägen. Dessutom ligger två affärer invid vägen vilket givetvis innebär att många går, cyklar och tar bilen dit och skulle behöva trängas med alla dessa tunga lastbilar varje dag, om deponin kommer till stånd. Som bekant har tunga lastbilar betydligt längre bromssträcka än personbilar vilken gör att speciellt tung trafik är särskilt olämplig längs skolvägar med busshållplatser för barn. Det finns dessutom risk att lastbilarna i praktiken också använder sig av Segersängsvägen, väg 546, för att slippa mötas, en mycket smal väg som också den passerar genom flera tätorter: Segersäng och Grödby. Trafiken på Segersängsvägen genom tätorten Grödby hade ökat med 90 % till 681 fordon på tio år (mätt 2012).¹ Ur trafiksäkerhetssynpunkt när det gäller oskyddade trafikanter är det också värt att notera att gång- och cykelväg samt belysning saknas för merparten av väg 540 och 546.

¹ Enligt en trafikmätning som Sorundanet Nynäshamns kommunparti genomförde i dec. 2012, <https://sorundanet.se/2013-01-07/>

Nya bostadsområden

Flera andra bostadsområden är planerade eller redan byggda i anslutning till bl.a. tätorten Grödbby (ca 120 bostäder) och Norr Enby (49 bostäder) och tätorten Sunnerby: Hoxla (ca 19) och Gudby (ca 30), vilket innebär att Sunnerbyskolan och Kyrkskolan kommer att växa ytterligare. Betydligt fler barn kommer att finnas i och omkring väg 540, speciellt vid busshållplatserna. I direkt anslutning till väg 540 (väster därom) planeras ca 140 nya bostäder bestående av lägenheter, radhus och villor enligt helt ny information som kanske inte fanns tillgänglig vid samrådet med kommun i februari. Troligtvis innebär det att ytterligare minst 200 barn kommer att gå i skolorna invid väg 540 i Sorunda och dessa barn tvingas korsa vägen minst två gånger per dag för att ta sig till och från skolan. På eftermiddagen ska de troligtvis handla (eller besöka en kamrat i det gamla området) och då måste vägen korsas två gånger igen. Sannolikt kommer alltså varje barn att korsa vägen 4 gånger om dagen och varje dag ska fler tunga lastbilar passera deras väg. Hur går det ihop med Sorundabornas intresse av en bra boendemiljö och säkra skolvägar?

Vi menar att anläggandet av en inert deponi av ca 20 miljoner ton vid Torp 14:1 får betydande miljökonsekvenser, framförallt p.g.a. osäkerheten kring långtidseffekter av avfall i anslutning till vattenskyddsområdet Gorran. En försämrad boende- och skolmiljö längs väg 542 med betydande olycksrisker, ökat buller och frekventa höga bullerhändelser. Till detta kommer betydande olägenheter för boende i tätorterna i närområdet med buller från kross, siktverk, bandtraktor och tung lastbilstrafik.

För Sorundanet Nynäshamns kommunparti

Hans-Ove Krafft
Ledamot i miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
samt ersättare i kommunfullmäktige

Bilaga 1 - Utdrag ur Naturvårdsverkets handbok 2010:5 om Vattenskyddsområden

Bilaga 2 - Utdrag ur SveBeFo Rapport 72

Bilaga 1

Stycken ur: Naturvårdsverkets handbok 2010:5 om Vattenskyddsområden

Primär skyddszon

Vid avgränsning av primär skyddszon för grundvatten måste både uppehållstid i grundvattenmagasinet och särskilt känsliga (sårbara) inströmningsområden beaktas. Det är därför möjligt att även primär skyddszon förekommer på flera ställen inom ett vattenskyddsområde.

Den primära skyddszone avgränsas så att riskerna för akut förorening minimeras. En akut förorening ska hinna upptäckas i tid och åtgärder vidtas innan föroreningen hinner nå vattentäktzonen med uttagsbrunnarna. Vidare ska den primära skyddszone skyddas mot sådan markanvändning och verksamheter som kan medföra risk för förorening av grundvattnet.

Gränsen mellan primär och sekundär skyddszone för grundvattenförekomster och grundvattentäkter i jordlager sätts så att uppehållstiden i grundvattenzonen från den primära zonens yttre gräns till vattentäktzonen gräns beräknas vara minst 100 dygn. I de fall området nära grundvattentäkten utgörs av mäktiga jordlager med mycket begränsad genomsläpplighet, eller där en starkt uppåtriktad grundvattengradient råder även vid fullt uttag, kan även områden med kortare uppehållstid i grundvattenzonen än 100 dygn ingå i den sekundära skyddszone. För grundvattentäkter i hårt berg bör utgångspunkten vara att den primära skyddszone omfattar de mest sårbara inströmningsområdena, åtminstone de som är belägna inom det område där bedömd uppehållstid i grundvattenzonen är mindre än 100 dygn.

Sekundär skyddszone

Även den sekundära skyddszone bör skyddas mot sådan markanvändning och verksamheter som kan medföra risk för förorening av grundvattnet. Ett lägsta krav på den sekundära zonens utbredning för grundvattentäkter i jordlager bör vara att uppehållstiden för grundvatten från skyddszoneens yttre gräns till vattentäktzonen har en beräknad uppehållstid av minst ett år. För grundvattentäkter i hårt berg bör den sekundära zonens utbredning åtminstone omfatta de sårbara inströmningsområden som eventuellt inte inkluderas i primär zon.

Tertiär skyddszone

Den tertiära zonen omfattar de delar av vattenskyddsområdet som inte omfattas av övriga zoner. I den tertiära zonen är det av stor vikt att beakta de föroreningar som i ett långt tidsperspektiv kan påverka vattentäkten om denna också ligger på en grusås.

Ur allmänna råd till 7 kap. 22 § MB

Föreskrifter för vattenskyddsområden bör utformas så att de säkerställer ett tillräckligt skydd på både kort och lång sikt, d.v.s. i ett flergenerationsperspektiv. De bör anpassas efter lokala förhållanden och efter skyddsbehovet. Föreskrifter för vattenskyddsområden kan behöva utformas så att de medför långtgående inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter. I föreskrifterna bör beaktas konsekvenserna både av plötsliga och kontinuerliga utsläpp från föroreningskällor. Det kan gälla såväl punktkällor som diffusa föroreningskällor.²

² Källa; Naturvårdsverkets handbok 2010:5 om Vattenskyddsområde

Bilaga 2

Stycken ur: SveBeFo Rapport 72

I det nationella miljöarbetet finns flera mål som rör användning och skydd av mark- och vattenresurser, där man bland annat strävar efter att begränsa utsläpp från olika industriella processer. I samband med bergsprängning kan inte utsläpp av kväve helt undvikas, eftersom alla praktiskt användbara sprängämnen är baserade på kväveföreningar.

Hantering av sprängstensmassor

Oavsett om sprängningsarbeten bedrivs för tunneldrivning eller annan verksamhet måste utsprängt berg tas om hand. Hanteringen av sprängstensmassor varierar kraftigt beroende på geografiska / ekonomiska förutsättningar som t ex möjlighet till mellanlagring och avsättningsmöjligheter inom eller utom projektet. Berget är oftast entreprenörens egendom och någon detaljerad styrning av hanteringen från beställarens sida förekommer sällan. Inom större infrastrukturprojekt används ofta sprängstensmassor, efter krossning, till väg- och banvallsutfyllnad. Massbalans eftersträvas så långt som möjligt. Eventuellt överskott av krossat berg kan, beroende på den lokala efterfrågan, användas i andra projekt. Detta innebär att det kan vara svårt att följa sprängstensmassorna till slutlig placering.

Övriga föroreningar

Utöver kväveföreningar förekommer även andra ämnen i länshållningsvattnet och i sprängstensmassorna. Huvudsyftet med denna rapport är att beskriva kväve som förorening i vatten i samband med sprängningsarbeten. Av detta skäl har ingen fördjupad studie gjorts med avseende på övriga ämnen. Samtidigt är det viktigt att fastslå att det vid val av reningsåtgärder, recipient mm inte går att hantera kvävefrågan separat. Vattnets innehåll av andra föroreningar har en stor betydelse för miljöpåverkan och därmed också för reningskraven. Utöver kväve i olika former förekommer huvudsakligen följande ämnen/produkter:

- Oljeprodukter och diesel från maskiner och sprängämnen
- Tungmetaller från maskiner och berggrunden
- Tätningsmedel av olika slag (t ex cementbaserade eller kemiska)
- Betong för förstärkning
- Suspenderat material (borrkax och finare fraktioner från sprängningen)

Av dessa ämneskategorier har förstärkning med sprutbetong och injektering med cementbaserade tätningsmedel stor betydelse för vilken form kvävet antar då betong och cement ofta kraftigt höjer pH. Ett förhöjt pH-värde medför ökad ammoniakbildning och kan även i sig ha toxiska effekter.

Ammoniaks toxicitet

Vid höga pH-värden omvandlas ammoniumjonen (NH_4^+) till ammoniak (NH_3). Utöver ammoniaks toxiska egenskaper tillkommer en generell toxisk påverkan i vatten när pH överstiger 9.

Ammoniak är dels akuttoxiskt, dels kan ämnet ge tillväxtminskning och störning av en arts reproduktion vid en längre tids exponering. Akuttoxiska effekter mäts ofta med s.k. LC50-värden där värdet kan variera kraftigt mellan olika organismer. Effekterna vid längre exponering kan uppskattas med NOEC-värdet. Ju högre pH, desto lägre koncentrationer av ammoniumkväve krävs för att en påverkan ska uppstå. Av akvatiska organismer utgör fiskar den känsligaste gruppen där laxfiskar är mest känsliga. Evertebrater (Ryggradslösa djur) är generellt sett mindre känsliga än fiskar. Minst känsliga är vattenlevande växter. För landlevande djur saknas underlag för att fastställa toxiska nivåer i vatten. Laxfiskar är känsligare än musslor, som i sin tur är känsligare än kräddjur för totalhalten av ammoniumkväve vid ett vatten pH av 8,0.

I tabellerna nedan redovisas LC50-värden och NOEC-värdet för vattenlevande organismer vid olika ammoniak koncentrationer och pH-värden. De kväveformer (ammonium och nitrat) som sprängmedel innehåller kan däremot direkt bidra till utlakningen till skillnad från de hårt bundna kväveformerna. Detta gäller i första hand nitrat, men eftersom ammonium kan omvandlas till nitrat, gäller det indirekt även ammonium. Ammonium och nitrat tillfört till naturen via sprängmedel får en proportionerligt större inverkan på naturen än övrigt tillfört kväve. Ett skäl är att "sprängämneskvävet" tillförs naturen i en lättillgänglig och vattenlöslig, och därmed lätttrörlig form. Ytterligare ett skäl är att delar av naturen redan erhåller för mycket kväve (ofta via luften) i förhållande till vad naturen kan ta emot utan att det uppstår några negativa effekter.

Recipienter

Här diskuteras endast olika typer av recipienter kortfattat.

Mark och grundvatten

Mark och därmed oftast även grundvatten kan var en alternativ recipient om mark med goda infiltrationsförhållanden finns tillgänglig. I marken sker ofta en fastläggning av ammonium och nitrifikation / denitrifikation sker genom mikrobiella processer i de övre marklagren. Den svenska geologin är överlag småskuren och heterogen. Detta präglar i sin tur grundvattensystemen som ofta är småskaliga och har liten magasinskapacitet. De större grundvattenresurser som är värdefulla ur nyttjandesynpunkt är främst kopplade till stråk av grusåsar. Grundvattenmagasinets sårbarhet och dess värde styr möjligheterna att utnyttja det som recipient. I närheten av vattentäkter och enskilda brunnar måste stor försiktighet iakttas så att inte grundvattnets kvalitet försämras. Vid vinter med tjäle och isbildning försämras möjligheterna att använda marken som recipient.³

³ Källa; SveBeFo Rapport 72